

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dispvtaiones Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 6. Respondetur aliis aduersariorum argumentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

nenter & virtualiter calorem, non potest esse Idea producendi calorem. Ergo licet essentia diuina contineat eminenter & virtualiter creaturas, non potest esse Idea creaturarum. Ratio est, quia utroque deficit similitudo. Respondeo lucem non posse esse Ideam producendi calorem, ei qui non perfecte cognoscit continentiam eminentiam caloris in luce, seu virtutem lucis ad producendum calorem. Secus autem illi qui perfecte cognoscit Deum autem perfecte cognoscit continentiam eminentiam creaturarum in sua essentia.

S. Thom.

Porro doctrinam supra traditam succulenter confirmat S. Thom. q. 3. de veritate art. 2. in corp. vbi sic habet: *Essentia Dei est Idea rerum, non quidem ut essentia, sed ut est intellecta.* (Id est non absolute sumpta, sed comparatiue ad res creabiles concepta.) *Res autem creata non perfecte imitantur diuinam essentiam. Vnde essentia non accipitur absolute ab intellectu diuino, ut Idea rerum, sed cum proportione creatura fienda ad ipsam diuinam essentiam, secundum quod desinit ab ea, vel imitatur eam. Diverse autem res diuersimode ipsam imitantur: & vnaquaque secundum proprium modum suum, cum vnicuique sit proprium esse distinctum ab altera. Et ideo ipsa diuina essentia cointellectis diuersis proportionibus rerum ad eam, est Idea vniuscuiusque rei.*

SECTIO VI.

Respondetur alijs aduersariorum argumentis.

31.

Contra id quod diximus sect. 1. non tantum essentiam diuinam ut imitabilem & participabilem a creaturis esse Ideam: sed & ipsasmet cognitiones diuinas de rebus ut operabilibus, opinatur Didacus Ruis disp. 82. sect. 6. & 7.

Ruis.

D. Thom. & SS. Patres non negant cognitiones diuinas esse Ideas.

Ac primo opponit quaedam loca D. Thomae, quorum aliqua tantum dicunt essentiam diuinam, ut imitabilem a creaturis, esse Ideam. Et haec nobis non obsunt: quia ex assertionem vnus non sequitur negatio alterius non impossibile cum illo: Idcirco ex eo quod S. Doctor affirmet essentiam diuinam ut imitabilem a creaturis esse ideam, male fertur ipsum negasse cognitionem quoque diuinam esse ideam. Alia videntur negare Ideas esse cognitiones, & restringere nomen Ideae ad obiectum cognitum ut imitandum. Cuiusmodi est quod ait S. Thom. quaest. 15. art. 2. ad 2. *Sapientia & ars significatur, ut quo Deus intelligit: sed Idea per quod Deus intelligit.* Quae oppositio B. Thomae non est bona, si Idea est id quoque quo Deus intelligit. Est autem id quo Deus intelligit formaliter, si est ipsa cognitio. Respondeo, oppositionem D. Thomae esse bonam eo sensu, quod sapientia & ars signifi-

cantur tantum ut quo Deus intelligit: sed ea verò significatur etiam ut quod Deus intelligit: id est, sapientia, & ars, sumuntur tantum pro cognitione: Idea verò sumitur non tantum pro cognitione; sed etiam pro obiecto imitabili. Porro ideam sumi etiam pro cognitione ipsa, patet ex verbis D. Thomae proxime sequentibus eodem loco, quae nos paulò ante retulimus num. 19.

Opponit secundò aliqua Patrum testimonia. Praecipuum est illud Augustini lib. octoginta trium quaestionum q. 46. post medium, vbi de Ideis diuinis sic loquitur: *Haec rationes vbi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente Creatoris? Non enim extra se quicquam positum inuebatur, ut secundum hoc constitueret, quod constitueret: hoc enim opinari sacrilegum est.* Verum prima pars huius sententiae D. Augustini nobis potius fauet, cum ait has rationes esse in mente Creatoris. Melius enim & magis proprie id conuenit ipsis cognitionibus, quae sunt formaliter & secundum se in mente cognoscentis, quam obiectis quae non sunt in mente cognoscentis secundum se formaliter: sed tantum metaphoricè & improprie dicuntur esse obiectiue in mente cognoscentis: id est, obijci eas cognitioni. Posterioris verò partis sensus est, nihil fuisse actu existens extra Deum, antequam mundum conderet, in quod Deus intueretur (ut solent artifices in exemplaria seu prototypa actu existentia, & oculis suis obuersantia) & secundum quod constitueret ea quae in mundi creatione constitueret: quod opinari sacrilegum est. Alia quae opponit ex eodem August. lib. 5. de Genesi ad lit. cap. 17. Dionys. cap. 5. de diuin. nominib. Clemens Alexandrino lib. 5. Stromatum, Euseb. lib. 11. de preparatione Evangelica cap. 11. & Maximo in Commentario Dionysij cap. 5. de diuin. nomin. tantum dicunt essentiam diuinam esse Ideam. Ex quo male inferitur ab aduersario cognitionem non esse Ideam. Quia, ut supra monui, affirmare vnum non est negare aliud, si non est cum illo impossibile. Ceterum ex mente Patrum Ideas esse cognitiones ipsas diuinas, quae ac essentiam ut imitabilem, patet ex Dionys. cap. cit. non longe à fine: vbi diuinas ideas vocat *praedestinationes*: praedestinatio autem est actus intellectus & voluntatis & Damasceno lib. de fide cap. 12. post med. vbi Dionysium imitatus Ideas appellat *praedestinationes & imagines, quarum exemplum & expressio*, id est, res per eas representata & expressa, in praedefinito tempore sit. Eandemque sententiam tribuit Platoni Cyrillus Alexandrin. lib. 2. contra Iulian. §. videtur, vbi sic ait: *Ideas interduum essentias, & per se subsistent. affirmat Plato: aliquando autem & cogitationes Dei definit.* Eodem sensu intelligi debet Clemens Alexandr. lib. 5. Stromat. §. Nam id quod sperat, cum sic ait: *Idea est Dei intelligentia, seu quod mente diuina intelligitur.* Potest enim particula, *seu*, diuinae intelligi: ita ut sensus sit, *Idea est siue Dei intelligentia, siue id quod*

à Deo intelligitur.

33. Opponitur tertio hanc rationem velut potissimam: Si diuina intelligentia, non ut est formaliter intellectio, sed prout est obiectum speculatum per intellectionem, ut sic est sufficiens & adæquata ratio cognoscendi modum producendi creaturas omnes in particulari ad imitationem & participationem illius; idea erit essentia diuina, non ut est formaliter intellectio, sed prout est obiectum speculatum per intellectionem. Primum autem est verum; ergo & secundum. Minorem probat præcipue quia diuina essentia est obiectum primarium & formale, ratione cuius cogniti sciuntur omnes creaturæ in particulari, & distincte vsque ad vltimas differentias, sciturque quæcumque veritas ad creaturas pertinens: adeoque scitur modus producendi illas.

34. Respondeo, essentiam diuinam non tantum prout est obiectum cognitum per intellectionem diuinam, sed etiam prout est formaliter intellectio, esse sufficientem, quamuis non solam, rationem cognoscendi modum producendi creaturas omnes in particulari, ad imitationem illius in representando, ex in ditione Dei operantis: quod sufficit ad rationem Ideæ: quamuis non sit adæquata, id est, sola ratio id cognoscendi: sed hoc etiam præter ipsa essentia diuina cognita ut imitabili, que idcirco Ideæ quoque naturâ habet. Non puto autem esse verum quod essentia diuina sit obiectum formale sciendi omnem veritatem pertinentem ad creaturas. Nam essentia diuina præcisè sumpta nullam habet connexionem necessariam cum veritatibus contingentibus ad creaturas pertinentibus, potuitque esse sine illis, & fuisse, quamuis nulla creaturæ fuissent, aut essent, aut futura essent. At id quod est alteri formale obiectum sciendi, debet habere necessariam connexionem cum illo, ut in vniuersi cogniti cognoscatur aliud certo & infallibiliter. Exempli gratia, in discursu debet esse tanta connexio antecedentis, quod est obiectum formale & motiuum sciendi, cum cõsequente, quod est obiectum materiale; ut impossibile sit antecedens esse verum, & consequens non esse verum. Omnis autem alia scientia, & cognitio assertiua vniuersi, ut aliorum tanquã obiecti formalis, æquiuocet discursui, quoad hoc: debet enim habere, & que cognoscere in obiecto, parem necessitatem & connexionem formalis cum materiali, ut vni propter aliud assertiatur certo, euidenter, & infallibiliter, & que ad scientiam. Idque de fide supernaturali cum proportionem verum est. Debet enim cognoscere certam & infallibilem connexionem rei reuelatæ cum reuelatione diuina, ut illi cum summa certitudine & firmitate assertiatur propter reuelationem.

Essentia diuina non est obiectum formale sciendi omnino veritatem.

35. Opponitur quarto: Essentia diuina, prout à cognitione distinguitur, conueniunt muneribus Ideæ, magis proprie quam diuinæ cognitioni. Primum enim, magis proprie illi conuenit esse formam extrinsecam, quæ deter-

minet formam intrinsecam operis. Nam ipsa cognitio non est forma ut quod, sed, ut quo. Et sicut cognitio bonitatis finis non est causa finalis, sed est conditio qua mediante bonitas exercet officium causæ finalis: sic cognitio essentia prout est participalis à creaturis, non est causa exemplaris; sed est conditio, qua mediante, essentia diuina exercet officium causæ exemplaris. Secundo, ad munus exemplaris pertinet dirigere actionem intellectualis agentis. At intellectio diuina non dirigit ut quod, sed, ut quo: cum sit ipsamet directio. Tertio, Idea est regula & mensura ideari. Sed hoc magis proprie conuenit diuinæ essentia: quia essentia diuina, prout est cognitionis obiectum, est regula & mensura ut quod: ipsa verò cognitio, tantum ut quo. Primum enim in vnoquoque genere, est mensura cæterorum. Quarto, ideis diuinis tribuitur à D. Thom. q. 15. a. 1. in Corp. quod sit principium cognitionis creaturarum. Hoc autem non potest, nisi violenter, intelligi de ipsa cognitione: nihil enim sui ipsius principium est, absque vlla distinctione reali vel rationis. Conuenienter autem intelligitur de obiecto formali, quod determinat ad cognitionem materialium.

S. Thom.

36. Ad primum, Respondeo cognitionem diuinam de modo producendi creaturam, tam esse formam extrinsecam creaturæ, quam sit ipsa essentia diuina. Neque enim minus est creaturæ extrinsecam, Et tam est forma id, quod est forma ut quo, id est, velut pars alicuius totius: quam id quod est forma ut quod, id est, velut tota essentia vel natura rei: v. g. non minus proprie anima rationalis est forma, quam humanitas. Est autem differentia inter causam finalem, & exemplarem. Nam cognitioni bonitatis non conuenit definitio causæ finalis, cuius gratia aliquid fit: neque enim operamur cognitionis habenda gratia, quam iam habemus; sed bonitatis assequenda gratia, quam intendimus assequi, & ad hoc media necessaria applicamus. At verò ipsi cognitioni conuenit tota definitio causæ exemplaris rectè intellecta, ut ostendimus num. 23.

Ratio Ideæ conuenit etiam diuinæ cognitioni.

Ad secundum, nego minorem. Nam potius sola cognitio per se proxime dirigit operationem agentis intellectualis. Nec obest quod sit ipsamet directio, actiua scilicet. Nam idem est dirigere, & esse directionem actiuam: & quicquid per se proxime & formaliter dirigit, est actiua directio.

Ad tertium, Respondeo cognitionem operis faciendi, esse quoque regulam & mensuram ipsius, quatenus fit prodi, & quantum, & quale representatur à cognitione. Distinctio autem ista, ut quod, & ut quo, si in sensu supra explicato intelligatur, simili modo referenda est. Sin autem velit cognitionem non esse id quod mensurat per se, sed tantum esse applicationem mensuræ, quatenus est cognitio essentia diuinæ, quæ sola est proprie mensura: refellitur. Quia cognitio per se ipsam est regula & mensura

STINO
US
part
VI
U.

operis faciendi, quatenus præscribit modum quo faciendum est, & quantitatem, ac qualitatem perfectionis quam habere debet: Vulgatum verò illud, *Primum in quolibet genere* &c. Sine exclusione intelligendum est. Alia enim, quæ non sunt prima in suo genere, possunt assumi ad mensuram aliorum.

38. Ad quartum, respondeo verba D. Thomæ non integre referri. Nam S. Doctor ibi vult necessarium esse ponere Ideas quantum ad duo: *Vel ut Idea sit exemplar eius cuius dicitur forma: vel ut sit principium cognitionis ipsius, secundum quod forma cognoscibile dicitur esse in cognoscente* &c. Sicut enim, inquit, in agentibus qua agunt per naturam præexistit forma rei sciendæ, secundum esse naturalis: sic in agentibus per intellectum præexistit secundum esse intelligibile. Sicut similitudo domus præexistit in mente adificatoris: & hæc potest dici Idea domus, quia artifex intendit domum assimilare forma quam mente concepit. Quæ verba D. Thomæ, vel ut sit principium cognitionis ipsius, ut bene cohæreant cum probatione subiuncta, debent intelligi hoc sensu, quòd Idea sit principium ipsius cognitionis in sensu intransiuntivo, id est, sit ipsa cognitio principians, vel principium quod est ipsa cognitio rei sciendæ: sicut dicimus, Verbs Romæ, id est, Roma. Quia quod est agentis naturali forma sua naturalis, ut sit principium agendi naturaliter: hoc idem est agentis intellectuali forma intellectualis, ad agendum intellectualiter. Ac sicut forma rei quæ fit à causa naturali, debet præexistere in causa secundum esse naturale, in forma similinaturaliter: ita forma rei quæ fit ab agente intellectuali, debet in illo præexistere secundum esse intelligibile, in forma similiintentionaliter. Cætera quæ opponit Auctor citatus leuiora sunt: & ex dictis possunt facile solui.

SECTIO VII.

Vtrum scientia visionis sit causa rerum

39. Explicatur status questionis.

Non est sensus questionis vtrum aliqua scientia visionis alicuius rei sit esse causa rei alterius: quo pacto præuisio v. g. meritum, vel boni exitus finalis, est causa cui Deus det gloriam: & visio quæ Deus habet de seipso ut imitabili à creaturis, concurrat per modum causæ exemplaris formalis, ad earum productionem. Sed sensus est, vtrum scientia visionis quam Deus habet de re aliqua ut existente, quæue illam intuetur ab æterno ut existente in aliqua temporis differentia, sit causa eiusdem rei dirigens Dei voluntatem & omnipotentiam ad illius productionem.

Sententia affirmans.

Affirmat aliqui recētiore, præsertim Thomista, quos sequitur modernus quidam auctor libri de ordine c. 34. citans in eadem sententiam Hugonē Victor, Magist, sentent,

Ricard. S. Thom. Alexand. Albert. S. Bonavent. & Durandum, eò quòd affirmant res esse futuras, quia sciuntur à Deo. Loquuntur enim, inquit, de scientia possibili coniuncta cum beneplacito Dei, id est, cum decreto eas producendi. Hæc autem est scientia visionis. Ergo &c. Verum errat in ipso limine. Nam scientia de rebus ut possibilibus, & ut possunt à Deo fieri, non est scientia visionis, etiam iuncta Dei decreto de illis producendis: sed scientia de illis ut actu existentibus. Neque vllus Theologorum quos impugnat, negat scientiam illam rebus ut possibilium, iunctam Dei decreto, esse causam creaturarum: sed potius omnes qui accurate & plene hæc de re disputarunt, id discrete affirmant: ut nominatim ille qui præcipue ab ipso impugnatur, Didacus Ruis disp. 15. de scientia Dei sect. 4. & 5.

Communis & vera sententia negat scientiam visionis esse causam rerum, sed scientiam simplicis intelligentiæ de rebus ut possibilibus, conuictam liberæ volitionis, seu decreto de illis producendis. Ita docent S. Thom. locis infra citandis, Magister sententiarum, S. Bonavent. Alensis, Albert. Ricard. Gregor. Ariminen. Aegid. Rom. Argem. Capreol. Bellarm. Molina, Suarez, Vazquez, & plures alij quos refert & sequitur Didac. Ruis disput. cit. sect. 4. n. 13. 14. & 15. probatur primò ex scriptura, quæ de scientia visionis, quam Deus habet circa res creatas, loquitur ut de posteriore quodammodo ad earum productionem. Genes. 1. versu 3. *Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux: & vultus Deus lucem quod esset bona. Et versu 31. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Quibus verbis significatur imperium quidem efficax, quo Deus res creatas producit, esse prius ipsarum existentiam, velut illius causam: visionem autem subsequi aliquo modo tum imperiū illud diuinū, quod est causa ut existant, & consequenter ut sint obiectū cognoscibile per modum existentis: tum etiam rerum ipsarum productionem & existentiam, velut obiectum circa quod diuina scientia versatur, quodque est prius quodammodo scientiæ: non prioritate temporis: nam potius scientia Dei præcedit ab æterno existentiam rerum creaturarum, quæ temporanea est. Neque etiam causalitate & prioritate naturæ proprietate: quia scientia Dei non causatur ab obiecto creato: sed prioritate rationis, & virtualis causalitatis: eò quòd intellectus diuinus, de se indifferens ad representandum existentiam creaturarum, non existentiam, quippe quæ possunt existere & non existere; determinatur occasionaliter ad representandum illas ut existentes, eò quòd existunt: & ideo res illæ à Deo sciuntur existere, quia existunt: non autem vice versa, existunt quia sciuntur existere. Et scientia quidem visionis ex natura sua exigit obiectū existere, ut illud videat, neque potest videre nisi existat: estque impossibile scientiam illam aliter esse aut concipi. At verò res existens non exigit ex natura sua videri existere, ut existat. Perinde enim existeret, quamuis non videret.